

Một bức thư của Sào Nam Phan Bội Châu gửi cho Trạng sư Bona

Trần Viết Ngạc

CHÚNG TÔI ĐANG THỰC HIỆN BIÊN KHẢO VỀ DOANH NHÂN KINH TẾ VÀ VĂN HÓA BÙI HUY TÍN (1875-1963), NGƯỜI SÁNG LẬP 3 TỜ BÁO THỰC NGHIỆP DÂN BÁO (1920-1935) TẠI HÀ NỘI, TRẢNG AN BÁO (1935-1945), LA GAZETTE DE HUE (1935-1945) TẠI HUẾ.

RIÊNG VỚI THỰC NGHIỆP, TỜ BÁO CÓ ĐÓNG GÓP RẤT LỚN VỚI PHONG TRAO ĐẤU TRANH ĐÒI TRẢ TỰ DO CHO PHAN BỘI CHÂU VÀ PHONG TRAO TUỞNG NIỆM, TRUY ĐIỆU NHÀ CHÍ SĨ PHAN CHÂU TRINH, CHÚNG TÔI ĐÃ PHÁT HIỆN NHIỀU TƯ LIỆU MỚI.

Ông Già Bến Ngự

như bể,...âm âm một tiếng vang thần oai”.

Trước tòa Bona đã hết lời ca tụng Phan là một người thuần khiết trong những người thuần khiết, đã ân cần vào Hỏa Lò thăm Sào Nam.

Biết ơn Bona qua lá thư với cách thể hiện đặc biệt... Xin để quý độc giả “thưởng thức” bút pháp của Sào Nam qua bức thư mới phát hiện.

Nguyên văn chữ Hán (của Trần Văn Chánh) và phần diễn Nôm của báo Khai hóa đã được chỉnh lý.

世界有神曰公理

Thế giới hữu thần viết Công lý,
神之威權無與比
Thần chi oai quyền vô dũ tí,
刀槍劍礮羅如山
Đao thương kiếm pháo la như sơn,
望見神風縮然卑
Vọng kiến thần phong súc nhiên ti,
奉神使命自西來
Phụng thần sứ mạng tự Tây lai,
有法學家辯護士
Hữu pháp học gia biện hộ sĩ,
筆爲雷電思爲風
Bút vi lôi điện, tư vi phong,
眼如太陽口如海
Nhãn như thái dương, khẩu như hải,
越南罪人潘佩珠
Việt Nam tội nhân Phan Bội Châu,
強權之敵神之子
Cường quyền chi địch, thần chi tử,
神遇其子於獄中
Thần ngộ kỳ tử ư ngục trung,
心爲之哀淚爲墜
Tâm vị chi ai, lệ vị trụy,
神謂予有鋪那鋪那君
Thần vị dư hữu Bona, Bona quân,

Trong dịp đầu Xuân Nhâm Dần, chúng tôi muốn giới thiệu với độc giả một bức thư của “tội nhân” Sào Nam gửi cho luật sư chỉ định biện hộ là Bona - người được chỉ định bào chữa cho Sào Nam trước Tòa Đê hình, Hà Nội, ngày 6-11-1925. Điều thú vị là “ông Ta” Sào Nam gửi cho “ông Tây” một lá thư bằng chữ Tàu. Lá thư được tờ Đông Pháp thời báo (Sài Gòn) đăng rồi tờ Khai hóa (Hà Nội) diễn Nôm.

Để có nguyên bản chữ Hán, chúng tôi đã nhờ nhà Hán học Trần Văn Chánh phục dựng và chỉnh lý các chữ phiên âm sai hoặc không rõ trên báo Thực nghiệp.

Đây là một tư liệu quý lần đầu tiên những người nghiên cứu Phan Bội Châu biết đến.

Phan Bội Châu đã cảm ơn Thần Công lý mà người được uỷ nhiệm “hành ngã quyền, thế ngã ý” là “biện hộ sĩ” Bona, “mắt như thái dương, miệng

Tờ Thực nghiệp dân báo (1920-1935) tại Hà Nội.jpg

君行我權體我意

Quân hành ngã quyền, thể ngã ý,

救我愛子護我種

Cứu ngã ái tử, hộ ngã chủng,

發我神光蘇己死

Phát ngã thần quang, tô kỳ tử,

鋪那得令欣然往

Bona đắc lệnh, hân nhiên vãng,

挺身攘臂法庭上

Đình thân nhượng tỷ pháp đình thượng,

萬人鑽首公理門

Vạn nhân toàn thủ công lý môn,

霹靂一聲衆膽腸

Tích lịch nhất thanh, chúng đờm tràng,

此聲何聲公理聲

Thử thanh hà thanh, công lý thanh,

一唱萬和轟轟轟

Nhứt xướng vạn họa oanh oanh oanh.

聲自鋪君口中出

Thanh tự Bô quân khẩu trung xuất,

頃刻走遍東京城

Khoảnh khắc tâu biến Đông Kinh thành,

神威大揚公理顯

Thần oai đại dương, công lý hiển,

死人再得魂魄生

Tử nhân tái đắc hồn phách sanh,

神乎! 神乎! 公理神

Thần hô! Thần hô! Công lý thần!

代表神惟鋪那君

Đại biểu thần duy Bona quân,

沐神休均拜神子

Mộc thần hưu quân bái thần tử,

豈但佩珠之一身!

Khởi dân Bội Châu chi nhứt thân!

Bùi Huy Tín (1875-1963)

Bản diễn Nôm

Thế giới có vị Thần Công lý.
 Oai quyền của thần, ai dám ví.
 Gươm mác sừng ống chất như núi.
 Trông thấy bóng thần cũng mất vía.
 Phụng mạng sứ thần từ Tây sang.
 Có nhà luật khoa chân bác sĩ.
 Bút tây sấm chớp, lời tây gió.
 Mất như thái dương, miệng như bể.
 Bội Châu Nam Việt tội nhờn đây
 Địch chung cường quyền, con riêng thần.
 Thần chột gặp con chốn địa ngục.
 Nước mắt chan chứa lòng bán khoán.
 Thần kịp gọi: Nào bác Bôna.
 Bác thay quyền ta, thể ý ta.
 Đoái thương con yêu, giúp nòi giống.
 Cứu lấy tử mạng trong ngục ra.
 Bô quân được lệnh hăm hở đi.
 Giơ tay đứng sừng trường pháp ty.
 Mọi người chạ trán cửa công lý.
 Âm âm một tiếng vang thần oai.
 Tiếng ấy là tiếng chi chi đây!
 Hai tiếng công lý oanh liệt thay!
 Miệng bảo Bôna mới cất tiếng.
 Chạy khắp Đông Kinh mau như bay.
 Lưỡi thần thét ra lửa công lý.
 Chiếu vào người chết sống lại ngay.
 Thần ơi! Thần ơi! Công lý ơi!
 Đại biểu Bôna chớ là ai?
 Núp dưới bóng thần nhờ ơn huệ.
 Há chẳng một mình Bội Châu thôi.■